

Мар'яна Оленяк

доктор філологічних наук, доцент
доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-5888-326X>
м. Київ, Україна

Тетяна Доній,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0003-1450-8297>
м. Київ, Україна

Богдан Мовчан,

кандидат філологічних наук,
асистент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-1565-5304>
м. Київ, Україна

Від форенізації до культурного перекодування: трансформація урбаністичного простору в українських перекладах Френка О'Гари

From Foreignization to Cultural Recoding: Transformation of Urban Space in Ukrainian Translations of Frank O'Hara

Анотація. Стаття присвячена дослідженню стратегій відтворення урбаністичного простору в українських перекладах поезії американського постмодернізму. В роботі образ міста аналізується не лише як географічна локація, а як складна архітектоніка смислів, що формує художній зміст твору. Об'єктом аналізу став вірш Френка О'Гари «The Day Lady Died», де Нью-Йорк постає через калейдоскопічну зміну образів, джазову ритміку та специфічну структурованість тексту. В статті обґрунтовується позиція вибору стратегії форенізації для створення варіанту перекладу, який би в повній мірі відтворював текст-оригінал і максимально передавав зміст, форму і настрій поетичного тексту. Такий вибір стратегії дозволяє зберегти автентичність Нью-Йорка 1959 року через трансформації транскодування власних назв і топонімів, збереження синтаксичного

паратаксисту – довгих конструкцій із постійним вживанням сполучника «and», що створюють ефект міського потоку. Важливим для відтворення часопростору поетичного тексту є вибір варіантних еквівалентів для реалій тогочасного Нью Йорка. Аналіз перекладацького експерименту за участю магістрантів, яким було запропоновано застосувати стратегію радикальної доместикації є великою і важливою частиною роботи. Експериментальне дослідження було проведено з метою проаналізувати стратегію доместикації як багатоступеневий процес; виявити закономірності у виборі культурних замін та оцінити вплив цільової культури на прийняття рішень за наявності широкого вибору мовних ресурсів; дослідити когнітивний аспект перекладу, де дотримання стратегій доместикації виступає додатковим чинником складності при відтворенні урбаністичного ландшафту. Аналіз результатів експерименту припускає, що така радикальна доместикація перетворює переклад на акт «культурного присвоєння», де чужий досвід повністю інтегрується в національний дискурс. Попри повну заміну реалій, структура вірша О'Гари виявляється достатньо міцною, щоб зберегти емоційну силу та трагізм фінальної сцени. Зроблено висновок, що успіх перекладу урбаністичної лірики залежить від здатності відтворити ефект присутності в міському просторі незалежно від обраної стратегії.

Ключові слова: переклад, художній переклад, перекладацькі стратегії, перекладацькі трансформації, постмодерністська поезія, урбаністичний простір.

Summary. The article examines strategies for rendering urban space in Ukrainian translations of American postmodern poetry. Within this study, the image of the city is analyzed not only as a geographical location but as a complex architectonics of meanings that shapes the artistic essence of the text. The focal point of the analysis is Frank O'Hara's poem "The Day Lady Died," where New York emerges through a kaleidoscopic shift of images, jazz rhythms, and specific textual structuring. The paper substantiates the choice of the foreignization strategy to create a translation that fully recreates the source text while maximally conveying its content, form, and mood. This strategic choice preserves the authenticity of 1959 New York through the transcoding of proper names and urbanonyms, as well as the retention of syntactic parataxis—long constructions with the repeated use of the conjunction "and" that create an "urban flow" effect. The selection of variant equivalents for the realia of mid-century New York is highlighted as crucial for recreating the poem's chronotope. A significant portion of the work is dedicated to the analysis of a translation experiment involving Master's students, who were tasked with applying the strategy

of radical domestication. This experimental study aimed to analyze the domestication strategy as a multi-stage process; to identify patterns in the selection of cultural substitutions; to evaluate the influence of the target culture on decision-making given a wide array of linguistic resources; and to explore the cognitive aspect of translation, where adherence to domestication serves as an additional factor of complexity in recreating the urban landscape. The analysis of the experimental results suggests that such radical domestication transforms translation into an act of "cultural appropriation," where the foreign experience is fully integrated into the national discourse. Despite the complete replacement of realia, O'Hara's poetic structure proves robust enough to retain the emotional power and tragedy of the final scene. It is concluded that the success of urban poetry translation depends on the ability to recreate the "effect of presence" within the urban space, regardless of the chosen strategy.

Key words: translation, literary translation, translation strategies, translation transformations, postmodern poetry, urban space

Вступ. Просторові образи поетичної парадигми постмодернізму набувають чіткої архітектоніки та відіграють засадничу роль у формуванні художнього змісту. Характеризуючи саме ці, відмінні, ознаки постмодерністської лірики, дослідники часто акцентують на її урбаністичній природі. Урбаністичні мотиви, притаманні для творчості практично кожного представника постмодерного напрямку поезії США, й донині залишаються домінантними в межах постмодерної естетики. З погляду перекладознавства, великий вплив урбанізації на літературний процес зумовлений специфічними соціокультурними обставинами буття сучасної людини, що вимагає від перекладача великої уваги до контекстуальних зв'язків.

Дискурсивний образ міста на сьогодні є одним із найбільш ретельно опрацьованих об'єктів, що створює широку базу для інтерсеміотичного та міжмовного аналізу. Попри те, що за своїми суто фізичними характеристиками місто є закритим простором і формально підпадає під категорію «локусу», у художньому тексті змістове навантаження поняття «дискурсивний образ» виявляється домінантним. Це поняття охоплює місто і як «місце розгортання змістів», і як конгломерат усталених сюжетних ліній. Для перекладу це означає необхідність відтворення не лише денотативного значення (опису вулиць чи будівель), а й передачі складних конотацій, закладених у це.

Методологія та методи дослідження. Об'єктом дослідження є стратегії та тактики відтворення урбаністичного простору в українських перекладах поезії американського постмодернізму (на прикладі

вірша Ф. О'Гари «The Day Lady Died»). Для досягнення поставленої мети було застосовано комплексний методологічний підхід: *концептуальний аналіз* для виявлення ключових концептів що структурують поетичну картину тексту-оригіналу; *порівняльно-типологічний аналіз* для зіставлення тексту-оригіналу з двома варіантами перекладу, виконаними в межах стратегії радикальної доместикації; *контекстуально-стилістичний аналіз* для дослідження способів передачі регістрів мови (низького побутового та високого інтелектуального) та збереження синтаксичної архітекτονіки вірша.

Окрім цього, у межах емпіричної частини дослідження було проведено перекладацький експеримент: магістрантам було запропоновано виконати переклад поетичного тексту Ф. О'Гари “The Day Lady died” застосовуючи стратегію радикальної доместикації. Отримані переклади використано як матеріал для аналізу перекладацьких стратегій, що дало змогу простежити реалізацію доместикації у відтворенні культурно маркованих елементів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Місто, постаючи як засадничий простір задоволення фізичних та метафізичних потреб індивіда, модифікується у фундаментальний дискурсивний простір експлікації людського змісту існування. Урбаністичний простір має унікальну здатність створювати «цивілізаційно-буттєву даність» [1], з'єднаючи розрізнені елементи буття в єдиний топологічний контур. Рецепція цього простору людиною, яка наповнює місто-«місце» суб'єктивними характеристиками та сенсами, перетворює суб'єкт на невід'ємну частину міського тексту.

В такому контексті місто інтерпретується як простір відгородженості, сховище, що створює відчуття безпеки для людини в потенційно ворожому світі. Відтак, урбаністичний вектор постмодернізму виявляється визначальним не лише для літературного процесу, а й для формування свідомості цілих поколінь, чия самоідентифікація відбувається саме в міському часопросторі. Як стверджує В. Фоменко, образ міста у структурі художнього твору функціонує як складний симбіоз тла, образу та локусу дії, де буття персонажів реконструюється крізь призму міського середовища [5]. Для перекладача це означає, що відтворення урбаністичних мотивів потребує застосування стратегій, які б враховували: лінгвокультурну специфіку міських реалій (урбанонімів, архітектурних кодів); психологічну рефракцію простору через свідомість персонажа; філософське навантаження образу міста як захисного бар'єру між людиною та зовнішнім хаосом.

Репрезентація урбаністичного простору потребує від перекладача вибору цілісної стратегії, що базується на врахуванні

когнітивно-естетичного потенціалу тексту-оригіналу. Пріоритетною у цьому контексті постає стратегія форенізації, спрямована на збереження специфічної аури «чужого» міста через транслітерацію урбанонімів та пряме відтворення архітектурних метафор, що дозволяє реконструювати автентичність твору-оригіналу. Водночас, з огляду на специфіку постмодерністської поезії, часто виникає потреба у застосуванні тактик прагматичної адаптації та семантичної модуляції, які дозволяють узгодити локальні культурні коди зі сприйняттям читача цільової культури, зберігаючи глибинний символізм міського простору. Процес перекладу в такому разі трансформується у складну операцію з перекодування урбаністичного дискурсу, де ключовим завданням є збереження балансу між топографічною точністю та передачею метафізичного «змісту існування», вкарбованого в архітектоніку вірша.

Експозиція міського простору реалізується опосередковано – через категорію світовідчуття героїв, де місто стає об'єктом їхньої рефлексії та емоційної рецепції. В постмодерністських поетичних текстах образ міста часто позбавлений прямої вербалізації, він не постає перед читачем як готова назва чи панорамний опис і реконструюється опосередковано – через деталізацію атрибутивних маркерів (назви міських об'єктів, сцени з щоденного життя міста), що вплетені у потік спогадів та рефлексій ліричного героя. Ці маркери функціонують як мікрообрази, що формують індивідуальну авторську мапу значущого місця та відтворюють урбаністичний ландшафт на асоціативному рівні. Такий підхід підкреслює неможливість сприйняття міста поза межами людського буття, яку перестає бути просто декорацією і перетворюється на осередок семантичних та ціннісних аспектів людського існування. Оскільки місто є безпосереднім творінням людини, воно стає невід'ємним складником її ідентичності. Цю думку розвиває О. Пухонська [5], стверджуючи, що місто у літературі часто виступає як складний символ.

Урбаністичний простір постає не просто середовищем, а антропоморфною сутністю, що активно моделює творчу свідомість автора. Всотуючи ритм та соціальний уклад певного місця, митець підсвідомо переносить ці характеристики у власну творчість. Не винятком були і поети Нью-Йоркської школи: Дж. Ешбері, К. Кох, Б. Гест, Лідером цього літературного локального угруповання став Ф. О'Гара. Його ідіостиль вважали втіленням «духу Нью-Йорка»: динамічні тексти з джазовою ритмікою поєднують приземлений побут із глибокою інтелектуальною проникливістю. Поетичний світ О'Гари пульсує в ритмі мегаполісу, охоплюючи всі рівні міського буття. Його текстам притаманна динаміка, експресивні маркери, цікаві композиційні прийоми, к то калейдоскопічна зміна образів,

часу, місць. Поет часто вдається до просторової ієрархії структуруючи простір за принципом звуження: «мегаполіс – вулиця -локація (галерея, крамниця) і створюючи ефект документальної достовірності за допомогою використання власних назв [6].

Для аналізу перекладацьких стратегій було обрано вірш Ф. О'Гари "The Day Lady Died"

It is 12:20 in New York a Friday
three days after Bastille day, yes
it is 1959 and I go get a shoeshine
because I will get off the 4:19 in Easthampton
at 7:15 and then go straight to dinner
and I don't know the people who will feed me

I walk up the muggy street beginning to sun
and have a hamburger and a malted and buy
an ugly NEW WORLD WRITING to see what the poets
in Ghana are doing these days

I go on to the bank
and Miss Stillwagon (first name Linda I once heard)
doesn't even look up my balance for once in her life
and in the GOLDEN GRIFFIN I get a little Verlaine
for Patsy with drawings by Bonnard although I do
think of Hesiod, trans. Richmond Lattimore or
Brendan Behan's new play or *Le Balcon* or *Les Nègres*
of Genet, but I don't, I stick with Verlaine
after practically going to sleep with quandariness

and for Mike I just stroll into the PARK LANE
Liquor Store and ask for a bottle of Strega and
then I go back where I came from to 6th Avenue
and the tobacconist in the Ziegfeld Theatre and
casually ask for a carton of Gauloises and a carton
of Picayunes, and a NEW YORK POST with her face on it

and I am sweating a lot by now and thinking of
leaning on the john door in the 5 SPOT
while she whispered a song along the keyboard
to Mal Waldron and everyone and I stopped breathing [7]

Цей поетичний текст є доволі нетиповою елегією, яка присвячена джазовій співачці Біллі Холідей (знану як Lady Day), написаний в день її смерті. Це безумовний виклик для перекладача через цілу низку причин:

– подвійний сенс назви вірша практично неможливо відтворити без певних втрат;

– вірш балансує на межі репортажного стилю і інтимної елегії, тому потрібно відтворити поєднання буденного урбаністичного репортажу та раптового метафізичного заціпеніння в кінці, коли назва газети з обличчям померлої Біллі Холідей раптово змінює стилістичні акценти і настрій вірша;

– текст перенасичений власними назвами та топонімами, які для сучасного українського читача потребують розшифрування («*Golden Griffin*», «*5 SPOT*» чи «*Strega*»)

– довгі синтаксичні конструкції, з'єднані сполучником “and”, практично без розділових знаків важко передати українською мовою, тому що довгі безсполучникові речення вимагають чіткішої граматичної узгодженості в цільовій мові;

– різка зміна фокуса та настрою вірша у фінальних рядках: рух «зовні»(гамірні вулиці) -«всередині» (приміщення джаз-клубу), «галас вулиць» -«тиша».

Окремо варто зазначити складність завдання відтворення лексичного складу вірша. Автор майстерно використовує низький та високий реєстри мови, змішуючи буденні урбаністичні терміни з інтелектуальним маркуванням: *shoeshine, hamburger, malted, bank, liquor store* і тут же імена-маркери *Verlaine, Bonnard, Hesiod, Richmond Lattimore, Brendan Behan, Genet*. Перекладачу важливо зберегти цю різницю реєстрів, змусивши читача цільової культури відчути її. Окрім вже зазначених вище власних назв і топонімів, вірш має широкий спектр сенсорної лексики, яка створює «тактильний» ефект присутності в просторі: *muggy, sweating, whispered, stopped breathing*.

Проаналізувавши всі виклики, можна стверджувати, що стратегія форенізації практично єдиний шлях зберегти автентичність урбаністичного простору Нью Йорка і документальну цінність вірша, якщо ставити за мету, так званий, *класичний* переклад, в якому перекладач створює максимально близький до оригіналу варіант цільового тексту. В поетичному тексті «*The day lady died*» образ Нью Йорка постає через набір власних назв, тому в рамках стратегії форенізації важливим аспектом є їхнє збереження та відтворення, використовуючи перекладацьку трансформацію транскодування з елементами експлікації (якщо вимагає ритмічний малюнок вірша цільовою мовою): (*6th Avenue – 6 авеню; Ziegfeld Theatre- театр Зігфелда, NEW YORK POST – Нью Йорк пост*). Проте назви *GOLDEN GRIFFIN*(популярна книгарня) чи *5 SPOT* (культовий джазовий клуб) варто залишати мовою оригіналу (або латиницею в українському тексті), оскільки

вони є культурними маркерами епохи. Такий підхід змушує читача зрозуміти, що перед ним – конкретна культурна мапа, а не абстрактне місто та відчуті себе у Нью-Йорку 1959 року, що і є метою автора. Намагаючись відтворити атмосферу Нью Йорка 1959 варто приділити увагу не лише топонімам і власним назвам, а й урбаністичним реаліям, як то *shoeshine, malted, carton of Gauloises*, які є невід’ємною частиною побуту того часу. В цьому випадку терба уважно поставитись до вибору варіантного еквіваленту, який би звучав не надто архаїчно, але й не надто модерно. Наприклад, *Malted*, варто перекласти нейтральним відповідником «молочний/солодовий коктейль/напій», бо варіант «мілшейк» увійшов в українську мову нещодавно і створює відчуття сучасного простору, порушуючи естетику 1959 р.

Цифри(12:20, 1959, 4:19,7:15), присутні в поетичному тексті також можуть становити неабияку проблему для перекладача, адже автор використовує їх як каркас вірша. Хоча, в українській поетичній традиції час передається або описово (*надвечір, зранку, пообідді*), або прописується словами (*о пів на третю, за десять друга*), при перекладі варто зберігати цифрову нотацію, бо заміна може порушити графічну чіткість урбаністичного простору у вірші.

Стратегія форенізації в перекладі стосується не лише відтворення лексичних одиниць, а й спроби зберегти синтаксичну структуру поетичного тексту наскільки це можливо: мінімальна пунктуація, збереження переносів, відтворення паратаксисту (збереження «*and*» - *i..i..i*). Такі елементи форенізації порушують традиційну українську літературну норму та структурованість речення, проте відтворюють ефект швидкості тексту, який символізує «урбаністичний потік», темп міста («*I go on to the bank/and Miss Stillwagon (first name Linda I once heard) /doesn't even look up my balance-* іду до банку / і місс Стілвагон (вперше почув що її звали Лінда) / навіть не дивиться на мій баланс...») Якщо перекладач використає граматично правильні розділові знаки цільової мови відчуття швидкості, калейдоскопічної зміни образів та місць буде кардинально змінено.

Таким чином форенізація, дійсно, є найефективнішою стратегією передачі образу міста, його ритму, атрибутів, особливих рис, якщо перекладач ставить собі за мету представити цільовому читачу саме Нью Йорк та подію, що мала місце і вплинула на відчуття та почуття автора.

Проте постає питання чи можливо для перекладу цього поетичного тексту використати протилежний підхід? Чи може відтворення елементів урбаністичного простору, припустимо, за примусової доместикації створити адекватний варіант перекладу? У межах цього дослідження магістрантам було запропоновано виконати переклад тексту «*The Day Lady Died*» Ф. О’Гари, використовуючи стратегію

доместикації у відтворенні культурно маркованих елементів. Експеримент був спрямований на те, щоб:

- говорити про стратегію доместикації як «вимірjuвальної» величини, яка може мати кілька ступенів: від помірного до радикального. Учасникам експерименту було запропоновано дотримуватись стратегії доместикації, проте не було обмежень за ступенів, таким чином кожен учасник був вільний міняти стільки і такі елементи, які вважав за необхідне для створення свого варіанту перекладу;

- з'ясувати рівень тиску цільової культури та варіант вибору замінь культурно-маркованих елементів за відсутності обмежень та наявності широкого арсеналу засобів (наприклад, повторення певних значущих фрагментів картини світу у різних учасників експерименту);

- чи не обмежує колективна пам'ять та концептуальні основи цільової культури творчу свободу перекладача, спрямовуючи його до певного вибору;

- визначити когнітивну складність такого перекладу - коли доместикація виступає не лише як стратегія, а як додатковий обмежувальний чинник поряд з типовими мовними одиницями, і де фокусом є не стільки пошук адекватних еквівалентів, скільки свідомо прив'язка до заданої стратегії в передачі урбаністичного простору.

Вплив соціокультурних доміант, безсумнівно, виступає регулятивним чинником в умовах наявності широкого арсеналу мовних засобів. Попри теоретичну варіативність, актуальний вибір перекладача часто визначається культурною пам'яттю та значущістю елементів у картині світу цільової аудиторії. В цьому випадку культурна пам'ять виступає певним фільтром, перекладач підсвідомо обирає ті засоби, які резонують із «літературним каноном» або історичним досвідом своєї країни. Наприклад, при перекладі урбаністики О'Гари українськй перекладач може тяжіти до певної «ностальгічної» лексики, яка була притаманна певному часовому періоду, широко знаних в минулому власних назв чи урбаністичних реалій. Важливим елементом впливу також є дискретність картини світу: вибір на користь конкретних деталей (наприклад, акцент на брендах або, навпаки, на емоціях) показує, які аспекти картини світу іншої культури є зрозумілими для нас, а які ми схильні ігнорувати або спрощувати.

Наведені в таблиці переклади вірша Ф. О'Гари «The Day Lady Died» є прикладами навмисної радикальної доместикації, в яких перекладачі не просто адаптують текст, а повністю переміщують семантичну та топографічну сітку твору в український контекст, змінюючи навіть часовий простір. Це два принципово різні підходи до доместикації: перший текст адаптує вірш до епохи ранньої незалежності України, події відбуваються в Києві в 90-ті, а другий занурює читача

в атмосферу Львова 1979 р., поєднуючи ознаки тієї епохи з естетикою міжвоєнного мовлення. Перший присвячений співакці Квітці Цісик, другий – Володимирі Івасюку. Порівняльний аналіз цих двох текстів дозволяє побачити, як стратегія навмисної доместикації перетворює переклад на акт культурного присвоєння. В обох випадках перекладачі не просто змінюють слова, вони змінюють саму онтологію твору, текст стає частиною українського історичного контуру.

№	Текст-оригінал	Переклад №1 (пер. С. Карасєва 2 курс маг.) [3]	Переклад №2 (пер. В.Івасиків, 2 курс маг) [2]
1 1.	It The day Lady died	День коли зів'яла Квітка	Навіки в горах далеких
2.	It It is 12:20 in New York a Friday three days after Bastille day, yes It is 1959 and I go get a shoeshine Because I will get off the 4:19 in Easthampton	Говорить Київ. П'ятниця, 12:20 За місяць вже Велик- день настає Це 98-ий рік, я госпішаю до хімчистки Бо о 4:19 я маю сісти в електричку	20 по 12-й у п'ятницю ві Львові 46 років і 5 днів зі самогуби Хвильового надворі '79-й, я йду із напуцтованими мештами бо о 4-й буду вже у Бере- жанах
3.	An ugly NEW WORLD WRITING	В новому випуску журналу «Всесвіт» Читаю про митців, відомих і невідомих	у «ЖОВТНІ», яка жах- лива назва, завидів що там поети забуторні поробляють
4.	And in the GOLDEN GRIFFIN I I get a little Verlaine for Patsy With drawing by Bonnard although I do think of Hesiod, trans. Richmond Lattimore or Brendan Behan's new play or Le Balcon or Les Negres of Genet, but I stick with Verlaine	В книгарні на полиці лиши- лася якраз для Лесі «Крихітка Цахес», на обкла- динці якої Потворна пика авторства Єрка, хоч я міг взяти «Тараса Бульбу» теж Абаби- галамаги щойно з друку Або щось із видань «Основи», однак було б це вже занадто претензійно Що каже журнал «Всесвіт»? Хоча, байдуже Я вже несу потворну пику Цахеса попід пахвою	тоді до «НТШ» по Коби- лянської примірничок з малевом Кохановської, на презент для Ганнусі, чи краще Гесіода в тлумаченні Франковим, а може щось із Курбаса, Карпенка-Карого, якщо знайдеться та все ж спи- няюся на Ользі,
5.	Casually ask for a carton of Gauloise and a carton of Picayunes, and a NEW YORK POST with her face on it	Я ще зайшов у тютюновий магазин Тарас куриє би «Вінстон», та буде курить «Ватру» А потім в магазині «Преса» навпроти Київради купив я свіжого «Кореспондента» І побачив там її	недбалим тоном прошу пачку Галуазів й Пікаю- нів, а ще – однецьку «МОЛОДУ ГАЛИ- ЧИНУ» з його лицем знайомим
6.	While she whispered a song the keyboard to Mal Waldron and everyone and I stopped breathing	Як слухав її ніжне мурко- тіння із платівки Яка потрапила мені до рук коли упав червоний прапор І синьо-жовтий над кашта- нами замайорів	згадав, як біля Черем- ошу та на шляху в авто- бусі виводив шлягери він із Яремчуком на пару, що перехоплювали подих й час навколо

Аналізуючи ці два переклади, сміливо можна говорити про заміну культурного коду, яку обидва перекладачі дуже точно представляють в рамках свого варіанту стратегії доместикації. Дуже точно збережена і відтворена алюзія та гра слів в перекладі №1: Біллі Холідей – Lady Day, Квітка Цісик – зів’яла квітка. Переклад №2 використовує алюзію на один з найпопулярніших творів Володимира Івасюка, пісню «Я піду в далекі гори»

Лінійний і побутовий час в тексті оригіналі, в обох перекладах стає історичним маркером. В перекладі №1 перекладач фіксує момент становлення нової держави - час «транзиту». Переклад №2 пропонує час «підпілля» - відлік ведеться не від свята, а від дати самогубства М. Хвильового, що перетворює звичайну прогулянку містом на певний акт непокори радянській системі.

В обох перекладах збережений принцип опису міста через рух. Проте, перекладачі адаптують його до специфіки свого обраного варіанту українського урбаністичного простору, який доволі різниться в перекладах: якщо в перекладі №1 це простір великого міста: Хрещатик; Київрада, магазин «Преса», спекотна столиця, то в №2 урбаністика – камерна: бруківка, кнайпа, драмтеатр, львівська «атмосферність». Перекладачі так само, як і О’Гара, використовують бренди і власні назви як символи статусу та часу, намагаючись зберегти контраст високого і низького регістру. В «київському» варіанті власні назви, наприклад, видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га», «Основи», книга «Крихітка Цахес» з ілюстраціями В. Єрка є точними маркерами інтелігенції того періоду, контрастують з дешевими цигарками «Ватра». В «львівському» варіанті перекладач продовжує ідею опору радянській системі навіть через побутові речі: герой обирає не нову літературу, а галицькій інтелектуальний спадок (Франко-Кобилянська), навіть назва цигарок зберігається «Галуази», підкреслюючи європейську історію міста.

Найважливіша фінальна частина вірша в тексті-оригіналі, це – катарсис, смерть Біллі Голідей, голос, що заворожує і вмирає. Образ «смерті голосу», раптової тиші і розуміння трагедії збережений і переданий в обох перекладах: в перекладі №1 це голос Квітки Цісик, що нарешті прорвався за «залізну завісу» В перекладі №2 фінал відсилає до реальний подій загибелі голосу нації Володимира Івасюка, що перетворює поетичний текст на реквієм.

Цей перекладацький експеримент демонструє, що переклад – це не просто заміна лексичних одиниць і граматичних конструкцій, це заміна досвіду. Переклад №1 зберігає і передає урбаністичну динаміку тексту Ф. О’Гари, в той час як переклад №2 зберігає витонченість лірики американського письменника, любов до інтелектуальних

дрібниць і відчуття внутрішньої «інакшості» в просторі свого міста. Можна стверджувати, що структура вірша О'Гари настільки міцна, що витримує повну заміну культурного коду, не втрачаючи своєї емоційної сили.

Висновки з дослідження. В ході дослідження було проаналізовано специфіку урбаністичного простору в постмодерністській поезії та особливості його відтворення в українських перекладах. Образ міста в поетичному тексті постає складним контуром, що формує ідентичність ліричного героя. Репрезентація відбувається через зміну побутових маркерів, де межа між фізичним простором та метафізичною рефлексією не чітка. Стратегія форенізації дозволяє відтворити автентичну культурну мапу за допомогою трансформацій транскодування власних назв і топонімів та збереження специфічного ритму поетичного тексту. Перекладацький експеримент із застосуванням примусової доместикації довів, що ця стратегія постає не просто як адаптація, а як заміна досвіду, культурних кодів, які перетворюють «чужий» текст на частину національного дискурсу. Таким чином, успішний переклад урбаністичної поезії залежить від здатності перекладача створити ефект присутності в міському просторі незалежно від обраної стратегії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боклах Д. Генеза рецепції топосу міста у філософії та літературознавстві. 2015. URL: https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v18/part_1/4.pdf (дата звертання 8.03.2026)
2. Івасиків В. «Навіки в горах далеких», поезія, 2025. URL: <https://www.facebook.com/TPPAM.nnif.knu> (дата звернення 3.03.2026)
3. Караєва С. «День коли зів'яла Квітка», поезія, 2025. URL: <https://www.facebook.com/TPPAM.nnif.knu> (3.03.2026)
4. Пухонська О.Я. Урбаністичні мотиви сучасної вітчизняної поезії. 2017. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2030> (дата звернення 7.03.2026)
5. Фоменко В. Місто і література: українська візія: моногр. / Фоменко В. – Луганськ : Знання, 2007. – 312 с
6. Butterick G. F., Bertholf R.J. Frank O'Hara. Poets and poems. URL: <https://www.poetryfoundation.org/poets/frank-ohara> (дата звернення 29.02.2026)
7. O'Hara F. «The Day Lady Died», poem. URL: <https://www.poetryfoundation.org/poems/42657/the-day-lady-died> (дата звернення 1.03.2026)

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026